

Paragraf: Helena Marković
Foto: Vladimir Mladinović Piki
Asistent fotografa: Branimir Milovanović
Stilizacija: Ana Ljubinković
Šminka i frizura: Aleksandar Đikić
Haljina: Ana Ljubinković
Cipele: Cortefiel

Heleen van Royen

KAO PRVA KNJIŽEVNICA KOJA SE NAŠLA NA NASLOVNOJ STRANI PLAYBOYA, HELEN VAN ROYEN SLOVI ZA AUTORKU KOJA POMERA GRANICE KNJIŽEVNOG SVETA. TOKOM SVOJE SEDMOGODIŠNJE KNJIŽEVNE KARIJERE NE SAMO DA JE USPELA SRUŠI USTALJENE PREDSTAVE O KNJIŽEVNICAMA VEĆ I DA U SVOJIM KNJIGAMA PROGOVORI O STVARIMA O KOJIMA SE INAČE CUTI

Prvi podsticaj

Rođena sam u Amsterdamu, kao najmlađe dete. Osim mene, moji roditelji imaju još dve kćerke. Oni su, čini mi se, imali najgori brak u istoriji čovečanstva. Kada sam bila mala, nisam znala da postoji nešto bolje, a kasnije sam shvatila da dvoje ljudi mogu da se vole umesto da se mrze. Za razliku od mnoge dece koja pate zbog toga što su im se roditelji razveli, ja sam svoju majku praktično preklinjala da se razvede. Što sam starija, a verovatno i zbog toga što danas imam decu, čini mi se da je tenzija koja je postojala u kući bila apsolutno nepodnošljiva. Sklona sam mišljenju da se sećanje vremenom menja i da se čovek bolje seća loših nego dobrih stvari. No, bez obzira na moje sećanje, brak mojih roditelja je bio loš i okomčao se razvodom kada sam imala trinaest godina. Moj otac nije želeo da izađe iz kuće, te je moja majka morala da pozove policiju ili možda da se obratite ljudima koji su tu da vam pomognu. No, ja ni sa kim nisam govorila o smrti mog oca – to sam jednostavno prihvatila i nastavila sam dalje sa svojim životom. Kasnije u životu, kada sam postala majka, počela sam da osećam posledice tog događaja. Ujedno, taj događaj bio je inspiracija za moju prvu knjigu.

Od novinarke do spisateljice

Nakon završenih studija žurnalistike radila sam kao novinarka za holandski radio, novine i brojne mesečne časopise. U početku sam bila stalni novinar radija i novina, a potom, kada sam se udala i dobila kćerku, radila sam kao honorarni saradnik. Dok sam bila novinarka ljudi su mi govorili da pišem veoma zabavno i da uvek mogu da prepoznaju da sam pisala određeni članak, priču ili da sam ja ta koja je uradila intervju koji su pročitali. Zbog toga sam pomislila da bih mogla da napišem knjigu. Takođe, kada pišete za časopis, radite onako kako se od vas očekuje – uvek morate da imate na umu za koga pišete, ograničeni ste prostorom koji vam je dao urednik itd. To su neki od razloga zbog kojih sam odlučila da pokušam da napišem knjigu. A kada sam odlučila da napišem knjigu, nisam mogla da se setim nijedne druge teme osim priče o mom ocu, meni i mom detinjstvu. Na neki način to je logičan početak za jednog pisca. Moja prva knjiga postigla je veliki uspeh u Holandiji, a potom su usledile druga, treća i četvrta, mada ona nije roman. Ove godine sam se na neki način vratila mom prvobitnom pozivu – pokrenula sam časopis koji se zove *Heleen* i koji će se pojaviti tokom novembra. Vremenom otvarali su čuće mašta, što je neverovatno. Kada sam počinjala, nisam očekivala da ću postići toliki uspeh, jedino što sam želela bilo je da pišem knjige i da ih što više ljudi čita. Zbog toga pišem knjige koje su prijemčive široj čitalačkoj publici, a ne knjige za određenu grupu ljudi.

Junakinje našeg doba

Na neki način upečatljivo obeležje mojih romana jesu junakinje koje su ovaploćenja savremene žene. Često čujem od mojih holandskih čitateljki da pišem o stvarima o kojima se one ne usuđuju da progovore. Na primer, moja prva knjiga, *Srećna domaćica*, govori o ženi koja

Industrija zvana pisac bestselera

Danas biti pisac znači biti svojevrsna industrija. Dok se nekada od pisca očekivalo samo da napiše knjigu, danas se stvari ne završavaju samo na tome. Tada se, čini mi se, knjige nisu prodavale u velikom broju. Ako danas želite da prodate mnogo primeraka knjige, a ja to želim, od vas se zahteva mnogo više stvari. Naravno da na prvom mestu morate da budete kreativni i da stvarate, ali isto tako morate naporno da radite na promociji svog stvaralaštva, posebno ako želite masovnu produkciju. I dalje postoje pisci koji pišu dobro, ali imaju malu čitalačku publiku. Tu pojavu objašnjavam ili time što njihove knjige nisu prikladne za širu publiku ili time što oni ne žele da rade na promociji svojih knjiga. Dok je to nekima prihvatljivo, meni lično nije – želim da moje knjige čita puno ljudi. Mislim da su vredne toga. S obzirom na to da pišem za širu čitalačku publiku, moj cilj je da do nje nekako i doprem. Ako u tome ne uspeem, onda je jasno da ne radim stvari kako treba. Do sada sam imala uspeha – napisala sam četiri knjige i sve četiri su bile bestseleri. To je krajnje nesvakidašnja pojava. Obično pisci imaju deset ili dvadeset knjiga od kojih su jedna ili dve bestseleri. Ljudi me često pitaju da li bih i dalje pisala knjige ako oni ne bi bile bestseleri. Moj odgovor je da ne bih. Ukoliko ljudi ne bi želeli da čitaju moje knjige, ne vidim zašto bih pisala. U tom slučaju, radila bih neke druge stvari – pisala bih za novine i časopise ili uputstva za fotoaparate.

Naslovna strana Playboya

Ta naslovna strana promenila je mnogo stvari – na primer, mislim da je ona glavni razlog zbog kojeg sam uspevala da uradim intervju sa Kristi Hefner, direktorkom *Playboya* i kćerkom Hjuja Hefnera, za prvi broj mog časopisa *Heleen*. Ona retko daje intervjue, posebno ne medijima koji nisu afirmisani. Ujedno, priča o tome kako sam dospela na naslovnu stranu holandskog izdanja *Playboya* je posebno zanimljiva. Sada ima već četiri godine od kako su mi prvi put predložili da se slikam za njih. I dalje sam neodlučna – smatrala sam da ne treba da prodajem svoje telo za novac. To sam istinski osećala, a moj muž se pitao zašto oklevam. Njegov argument u prilog ideji da se slikam bio je da je reč o velikom novcu. Uprkos njegovim nagovorima, nisam bila sigurna da zaista želim to da uradim. S vremena na vreme oni bi me ponovo pitali da li želim da se slikam, a ja bih oklevala. U nekom trenutku moj muž je podvukao da je zaista reč o velikom novcu i da naušaku deca idu u internetsku školu koja je izuzetno skupa. Kako više nisam mogla da se oduprem njegovim nagovorima, rekla sam mu da ću se slikati za *Playboy* samo ako se i on slika. Pozvala sam urednika i rekla sam mu da ću se slikati ako i moj muž bude na fotografijama. Njegov prvi odgovor je bio da oni ne žele da se slikaju sa muškarcem već sa ženama. Pošto sam naglasila da je to samo pod tim uslovom pristajem, urednik se složio. Iako se moj muž našao na samo dve fotografije, uređnik je bilo dovoljno – time je uspostavljena jednakost. On, deca i ja smo otili na Ibicu, gde je urađeno snimanje. Na neki način to je bio porodični odmor – najbolji plaćeni odmor koji sam ikada imala. Samo iskustvo slikanja za *Playboy* bilo je veoma prijatno, ali su te fotografije izazvale popriličnu buru u Holandiji. Misljenja su, naravno, bila podeljena. Sva ta sada živim u Portugalu, uspevala sam da izbegnem da čujem nešto ta mišljenja. Takođe, prestala sam da čitam članke o sebi. Mislim da to ne treba raditi, jer, kada se to čini, postoji mogućnost da nepotrebno padnete u depresiju.

baš i ne voli svoje dete. Nakon veoma teškog porođaja ona završava u ludnici. Iako na prvi pogled roman *Srećna domaćica* deluje kao veoma zabavno štivo, on uistinu govori o ozbiljnim problemima. Ljudi neretko za moje knjige pomisle da pripadaju žanru *chick lit*, ali kada ih pročitaju, shvate da one ne pripadaju tom žanru. Moji romani nisu lagano štivo, kao što je slučaj sa knjigama koje jesu *chick lit*. Takođe, sve moje knjige, na različite načine, govore o tome kako izgleda biti žena u savremenom društvu. Život je uvek bio težak, ali danas biti žena sobom nosi mnoge nedoumice. Nekada se znalo da biti žena znači da ćete se u nekom trenutku udati, da ćete roditi decu i da ćete biti domaćica. Bilo je jednostavno. Niste mogli da birate da budete nešto drugo, niste mogli da idete na studije i da potom imate karijeru. Moja majka je, na primer, bila domaćica. Čak i danas u Holandiji mnoge žene biraju da budu domaćice upravo da bi izbegle komplikovan način života. Ali, one danas mogu da biraju – mogu da izaberu da se školuju, da rade i da imaju karijeru. Moj drugi roman *Bagnja lovca* govori o tome da su današnje žene lovcice. I sama sam primer toga – imam dvoje dece i nisam ih videla nešto više od nedelju dana. To je nešto što i dalje nije uobičajeno za ženu. A opet trebalo bi da bude, jer zašto ja ne bih radila i imala karijeru. Mislim da izosta žena ima sličan problem. Moj treći roman *Bekstvo*, koji je objavila izdavačka kuća Laguna, prikazuje ženu koja napušta muža i decu. Ona je poput žene koja odlazi da kupi kutiju cigareta i nikada se ne vrati, što je inače situacija koja se vezuje sa muškarcem. Takođe, seks je jedna od stvari koje predstavljaju neku vrstu tabua kada je reč o ženama. Na primer, još uvek je uvrženo mišljenje da žena ne treba da ima mnogo ljubavnika, jer se tada dovodi u pitanje njen moral. Dok za muškarca važi drugo pravilo – u tom slučaju on je pametan i dobar, on je Kazanova. To su stari stereotipi koji i dalje opstaju, čini mi se u svim zemljama.

Porodično gnezdo

U braku sam već petnaest godina, što je stvarno dosta vremena. Moj drugi roman *Bagnja lovca* govori o ženi koja je lovac, što je mnoge podstaklo da me pitaju šta mislim o monogamiji. Moj odgovor na to pitanje je da je monogamija za mene nemoguća. Jednostavno ne mogu da zamislim situaciju da budem samo sa jednom osobom veći deo svog života. To je protivno mojim genima. Ovaj odgovor je, naravno, izazvao popriličnu buru u Holandiji, jer ljudi nisu navikli da žene govore takve stvari. Mnogi su odmah pomislili da svaki muškarac kojeg upoznam postaje moj ljubavnik, što naravno nije istina. Istina je da ne mogu da obećam da nikada neću počiniti prevaru, a to da li ću ili neću spavati sa nekim je moja stvar. Ne podržavam hipokriziju i u tom smislu ne mogu u intervjuu da kažem da volim svog muža, da sam mu verna i da ću mu biti verna do kraja života – to bi bila laž. Moj muž to zna. Iako je on ljubav mog života i otac moje dece, to je način na koji funkcioniše naš brak. Takođe, on mi je od velike pomoći sada kada sve više imam posla. Kada su deca bila mala, situacija je bila obrnuta – on je radio veoma naporno kao televizijski novinar i voditelj u Holandiji, a ja sam radila honorarno i praktično bila domaćica. Sada je on kod kuće sa decom, a ja radim. Loša strana ove promene je to što se deca ne sećaju da sam ja bila ta koja je menjala pelene i da sam ja bdila noću nad njima. S obzirom na to da sada često putujem, oni imaju utisak da nikad nisam tu. U principu im to ne smeta, mada moja petnaestogodišnja kćerka ponekad ima zamerke. Kao i svaka petnaestogodišnjakinja želela bi da ima „normalnu“ majku, a nema je. „Normalnu“ majku u smislu majke koja je u kuhinji i koja sprema kolače. Ja nisam taj tip.

Bekstvo od slave

Sa uspehom knjiga došao je i novac, te smo moj muž i ja odlučili da ga potrošimo na drugu kuću u Portugalu. Isprijava je planirano da ta kuća bude neka vrsta letnjikovca, ali kada smo videli kako je tamo lepo i mirno, odlučili smo da prodamo kuću u Amsterdamu i da se preselimo u Portugal. Takođe, preseljenje u Portugal povoljno je uticalo na moje pisanje. Tako mogu da se usredsredim na pisano. S obzirom na to da sam u Holandiji slavna, nemoguće je otesti se ljubopitnih pogleda i komentara koji ih prate. U Holandiji neprestano mogu da čujem šuškanja o tome šta sam uradila ili rekla – svi imaju da mi kažu nešto o meni. Takve stvari me izluđuju. U Portugalu nije tako, jer ljudi ne znaju ko sam. Tako mogu da živim normalan život, a to mi je kao piscu potrebno. Nužno je da mogu slobodno i neometano da razgovaram sa ljudima, jer je to moja inspiracija. U Holandiji je to gotovo nemoguće, tamo ne mogu da se utopim u masu. Portugal mi pruža anonimnost zahvaljujući kojoj mogu neometano da slušam ljude i opažam život. Slavu i volim i ne volim. Volim je zbog toga što podrazumeva da su moje knjige čitane, a ne volim je zato što me čini stidljivom u trenutku kada su sve oči uprte u mene. Takođe, slava čini da sanjam o mirnijem životu u kojem neću toliko raditi, koji će biti lišen pritiska i velikih očekivanja.

Novčić u fontani

Volela bih da mi se ostvari želja da sedim pored Opre i da govorim o svojim knjigama. Ostale želje zapravo su izvesni planovi za budućnost, a njih ima puno. Sve što radim u Holandiji postaje sve veće i veće, gotovo da je dostiglo status svojevrsnog pokreta. Mnoge žene u Holandiji nalaze inspiraciju u mojim knjigama i osećaju potrebu da na neki način komuniciraju sa mnom. Zbog toga sam pokrenula časopis, a postoje neki nagoveštaji da ću raditi nešto na televiziji. Takođe, želim da napišem novu knjigu. Iako je pisanje knjiga srž moje karijere, s vremena na vreme volim da uradim i nešto drugo. Te druge stvari naravno moraju da imaju veze sa mojim interesovanjima. U tom smislu časopis je idealan. Za njega sam napisala dosta tekstova i zahvaljujući njemu sam objavila knjigu. Jedna od stvari koju sam radila za prvi broj časopisa *Heleen* jeste priča o žigolu. Naime, želela sam da napišem priču o tome kako izgleda angažovati žigola u Holandiji. Ispostavilo se da nije tako jednostavno kao što sam mislila, morala sam da okrenem mnogo telefona pre nego što sam uopšte došla do njega. Bila sam ubeđena da je dovoljno da okrenem jedan telefon ili da izlistam dve stranice na internetu. Međutim, nisam našla ni jednu osobu koja je bila spremna da angažujem žigola. Kada se konačno pojavio, usledio je zabavniji deo priče – čim je ušao prepoznao me je i ustuknuo je. Pitala sam ga da li želi da odustane, a on je odgovorio da bi prvo voleo da razgovaramo. Potom mi je ispričao svoju životnu priču. Međutim, kada je došlo do toga da spavamo, on nije mogao. Žigolo je omanuo. Melio me da ne pišem o tome, ali ja sam naravno napisala veoma zabavnu priču.

Kič u životu i umetnosti

Problematično je govoriti o kiču, jer ono što neko čeni kao vrednost, neko drugi može smatrati kičom. Čuvena slika o dečaku koji plaće može da posluži kao primer – mnogi umetnici će reći da je reč o kiču, a opet neko ko tu sliku ima na zidu će reći da nije kič. Ne bih tek tako za nešto rekla da je kič. S obzirom na to da sam pisac, kategorija kiča u životu za mene ne postoji. Čak i stvari za koje bi neko drugi rekao da su kič za mene mogu biti izvor inspiracije ili odličan materijal za priču. To što sam pisac omogućava mi da od kiča napravim zlato. ■